**VEROHALLINTO**
Esikunta- ja oikeusyksikkö
Matti Merisalo

24.10.2022

**Valtiovarainvaliokunta**
Verojaosto

Lausuntona valtiovarainvaliokunnan verojaostossa käsiteltävänä olevassa asiassa HE 224/2022 vp (Hallituksen esitys eduskunnalle automaattista päätöksentekoa verotus- ja tulliasioissa koskevaksi lainsäädännöksi) esitän Verohallinnon puolesta kunnioittaen seuraavaa.

*Automaattinen päätöksenteko*

Eduskunnan käsiteltäväksi on jo aikaisemmin annettu ehdotus automaattista päätöksentekoa koskevaksi yleislainsäädännöksi eli hallituksen esitys 145/2022 vp julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi. Yleislaissa säädettäisiin muun muassa siitä, minkä tyyppisissä asioissa viranomaiset saisivat tehdä automaattisia päätöksiä. Automaattinen päätöksenteko olisi mahdollista vain, jos asian ratkaiseminen ei edellytä virkailijan tapauskohtaista harkintaa tai jos virkailija on arvioinut asian tapauskohtaista harkintaa edellyttävät seikat.

Verotus on massamenettelyä, jossa tehdään vuosittain noin 16 miljoonaa päätöstä. Valtaosa Verohallinnon päätöksistä on laskentaa, joka tehdään selvien ja riidattomien tulo-, vähennys- ja muiden tietojen perusteella ja jossa päätöksen oikeellisuus ja verovelvollisen oikeusturvan varmistaminen ei edellytä virkailijan myötävaikutusta. Tapausten määrän vuoksi automaattinen päätöksenteko on välttämätöntä ja myös tarkoituksenmukaista yhteiskunnan resurssien käytön kannalta.

Verohallinnon arvion mukaan ehdotettu yleislainsäädäntö mahdollistaa valtaosin automaattisen päätöksenteon jatkamisen niissä asiaryhmissä, joissa sitä on tähän asti käytetty ja sen laajentamisen vastaaviin uusiin asiaryhmiin. Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä HE 242/2022 vp ehdotetaan lisäksi eräitä asiaryhmiä koskevia poikkeuksia yleislakiin, jotta automaattista päätöksentekoa voitaisiin käyttää myös noissa asiaryhmissä. Verohallinnon näkemyksen mukaan ehdotetut poikkeukset ovat perusteltuja näiden asioiden laadun ja lukumäärän vuoksi. Automaattisen käsittelyn johdosta vapautuvia virkailijaresursseja voidaan käyttää oikeasti tapauskohtaista harkintaa edellyttävien asioiden käsittelyyn, mikä tehostaa niiden käsittelyä. Verohallinto korostaa myös sitä, että ehdotetut poikkeukset olisivat linjassa yleislaissa ehdotettujen automaattisen ratkaisemisen edellytysten kanssa: myös niissä tilanteissa, joissa erityislaki sallisi automaattisen päätöksenteon, asian tulisi olla sen tyyppinen, että sen ratkaiseminen ei edellytä virkailijan tapauskohtaista harkintaa.

*Muut muutosehdotukset*

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös oma-aloitteisten verojen myöhästysmaksun määräämistä koskevaan menettelyyn ja päätöksen antamista rekisteröinti- sekä verokausiasioissa koskevaan menettelyyn.

Verovelvolliselle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen myöhästymismaksun määräämistä, jos myöhästymismaksun määrä olisi enemmän kuin 200 euroa.

Myöhästymismaksu olisi jätettävä määräämättä, jos ilmoituksen antaminen on viivästynyt verovelvollisesta riippumattomasta syystä tai laiminlyönnille on pätevä syy tai muu erityinen syy. Näillä muutoksilla toteutettaisiin Verohallinnon käsityksen mukaan asianmukaisella tavalla valtiovarainvaliokunnan ja perustuslakivaliokunnan hallituksen esityksen 54/2020 vp käsittelyn yhteydessä edellyttämät muutokset myöhästymismaksumenettelyyn ja yhtenäistettäisiin menettelyt tulotietojärjestelmästä annetun lain mukaisen myöhästymismaksumenettelyn kanssa.

Oma-aloitteisten verojen myöhästymismaksuja määrätään vuosittain lähes 300 000 tapauksessa. Myöhästymismaksun määräytymisperuste ja laskutapa on määritelty laissa yksiselitteisen kaavamaisesti, joten kuuleminen ennen myöhästymismaksun määräämistä ei ole näiltä osin lähtökohtaisesti tarpeen ennen sen määräämistä. Verovelvollisen yksilöllisiin olosuhteisiin liittyvä peruste myöhästymismaksun määräämättä jättämiselle eli pätevä syy, kuten ilmoittamisvelvollisuuden täyttämisen estävä sairaus tai ylivoimainen este ilmoituksen antamisajankohtana, esiintyy käytännössä vain harvoin. Sama koskee erityistä syytä, joka voi olla veroilmoitusta täytettäessä tapahtunut tahaton ilmaisuerehdys. Tämän vuoksi ja verotusmenettelyn toimivuuden kannalta on hyvin perusteltua ja tärkeätä, että systemaattinen kuulemisvelvollisuus ennen maksun määräämistä rajoitetaan ehdotetulla tavalla vain euromääräisesti huomattavampiin myöhästymismaksuihin.

Päätöksen antamista rekisteröintiä ja verokausimuutoksia koskevissa asioissa koskeva muutos yksinkertaistaa ja yhtenäistää menettelyjä sekä verovelvollisen että Verohallinnon kannalta ja muutosta on pidettävä hyvin perusteltuna.

Matti Merisalo
lakiasiainjohtaja